

Vredništvo:

na Travniku št. 277. I. nadstr. (ono skrbi tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakorazna ostanila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsaka natisno vrsto 5 sold., če se oznani samo enkrat natisno, če dvakrat, 8 sold., če trikrat, 10 s. v. a. — Povrh tega še vsak krat 30 s. za štampilj.

VREDNIŠTVO

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 20. novembra 1868.

Izhaja vsak petek.

Volja po pošti pošiljana za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 40 s., za četrt leta 80 s. Kdor sam po-uje pošilja, plača za celo leto samo 2 g. 50 s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s. Naročila plača in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici v bukvarnici K. Schar-jevi na Travniku po 5 soldov.

Prosimo besede

za nekaj djanjskih in osebnih popravkov!

(Goriški deželni zbor.)

II.

V posl. listu „Dom.“ navedeni spis „Sl. Naroda“ govori dalje o narodnih pridobitvah goriškega zbora ter pravi, da razen dr. Tonkli ove interpellacije ni najti še skušenj ne kakih pridobitev za razvoj slov. narodnosti na Goriškem; pa tudi Tonkli-eva interpellacija mu je „prepopelvana“. Potem pripoveduje, da se je „slovenski govor silo malo čul v tem zboru;“ slednjič rešuje „vprašanje, zakaj so ti goriškega zbora Slovenci tako mladi in čudni Slovenci, da je ljudstvo daleč pred njimi, ki bi imeli vodniki biti.“ Ključ do te vganjke mu je to: „Izmed teh poslancev so namreč stivje c. k. uradniki, torej odvisni. Ti so gg. Marušič, c. k. profesor (vrednik „Dom.“), Winkler, c. k. okrajni glavar in vitez c. k. reda Franc Jožefovega, Gorjup in Rosman, oba c. k. uradnika skozi in skozi.“ Dalje pravi, da uradniki ne morejo biti „neustrašeni narodovi branilci, da se jim je bati za službo, za kruh svoje družine“ in svari Slovence, naj bi „uradnikov pod nobenim pogojem več ne volili.“ H koncu opisuje posamezne poslance z narodnega stališča.

Ali je prav, da se uradniki volijo, ali ne, ne maram razsojati. Povem naj le toliko, da med uradniki in uradniki je velik razloček, da pri nas na Primorskem Kromerjev nimamo, ampak le k večjemu kake narodno nezavedene, sicer pa sploh neškodljive starošolce. Odvisnost uradnikov tudi je jako relativna; jez ne bi gledal ravno, ali je kdo uradnik, ampak kake baže urad-

nik in ali je mož za to, za kar ga volimo, ne le gledé na narodnost, tim več gledé na občni namen in konec volitve, kajti golo narodnjaštvo ne stori še človeka sposobnega za kar ni bodi. Jez poznam prav anražiranih narodnjakov, ki so pa v vsakem drugem oziru piškavol. Tudi ti torej volja: Non quia, sed quid. In potem, je li zbor samo za narodno politiko? To je le ona izmed sto družih zadev, ktere spadajo v zborovo področje in ktere segajo zastopancem ravno tako globoko pod kožo, kakor narodne stvari. Še občna politična vprašanja so mnogokrat taka, da niso v zvezi z narodnostjo. Res je pa, da, kakor zdaj v Avstriji reči stojé, je ona jedro vse politike. Jez sem do dobrega nverjen, da ne svobodnjaštvo, ne—tudi naj bolje—konstitucionalne šablone, ne porotne sodnije, ne vse tiste lepe in glasovite pridobitve nove čre nas ne bodo rešile, ampak le tista srečna roka, ktera vozol narodskega vprašanja razvozlja ali—srečno preneče. Popred narodnost, potle modra svobodnost! S tem je menda z mojega stališča dovolj povdarjena narodna politika v zboru; ali ona se ne sme odina gojiti in ne sme biti nikdar na škodo drugim enakovažnim, enakobistvenim občnim interesom. Da je pa kdo občni zborni nalogi kos, mora kaj več znati, ko „živio“ vpiti (nekdanj se je reklo „krompir peči“). Z uno besedo nobeden zbor ne more obstati brez obdnozmernih mož, brez kapacitati. Nekteri pravijo: Dosti je, da imamo 2-3 veljake v zboru, med njimi onega voditelja, drugi so lahko prostaki, kakor Litvinovič-eva Rusinska kmečka straža na Danaji. V velikih zborih—to že gre, da je med obilno inteligencijo lahko tudi nekoliko nemih glasovavcev, ali pri nas, kjer nas ni vseh skup za en dober klub, kdo bi pa delal? Saj zbor ni le glasovarna mašina in izkazovavnica

Centralno bogosl. semenišče v Gorici.

Zgodovinske črtice.

Omenila je v poslednjem listu „Domovina“, da je bilo 11. t. m. petdeset let, kar je sedanje skupno primorsko semenišče odprto, in da v spomin petdesetletnice prinaša tržaški latinski škofijski list zgodovino tega semenišča, ki jo je spisal g. profesor bogosl. št. Kocjančič. Starega semenišča zgodovina je posneta po nekem „urbarji.“ Iz te zgodovine naj posnamemo nekaj črtic. Mikale bodo gotovo zlasti našo duhovščino, ktera je skoraj vsa v tej duhovnišnici odgojena.

Ustanovil je naše duhovsko semenišče, pa ne kot centralno, ampak kot nadškofijsko (dasi so se včasih tudi tržaški bogoslovci va-nje sprejemali) prvi nadškof goriški, Karol Mihael grof Attems. Ukupil je leta 1757 od barona Tacco-a za 13000 gold. zemljišče in hišo, ktero je za semenišče predelal. 8. decembra 1757 je semenišče slovesno odprl s tim, da je vpeljal dvanajst mladih duhovnov.

Prvi vodja je bil Martin Jabacini (popred duh. pomočnik v Ipavi, pozneje arhidiacon in prepozit v Novomestu.). Leta 1760 je dobil za podvodjo Jož. Križmana iz Rihemberga. Po povišanji Jabacine-ovem je bil on vodja do 25. jan. 1771 (Šel je potem za fajm. in naddiakona v Devin (Št. Ivan, St. Joannis a Tuba), l. 1789 je postal kanonik in generalni vikar tedanje gradiške škofije). Tretji direktor, skoz 6 let, je bil Jož. Komparé iz Lokavca (odšel potem za fajm. v Kanal in tam umrl.) Četrti in zadnji vodja pred dobo ces. Jožefa II. je Juri Poljanec (Pollanz) od l. 1776—1783.

L. 1783 je bilo kakor vsa druga semenišča tudi goriško odpravljeno in ustanovljena občna (generalna) semenišča (za naše dežele v Gradcu). Premoženje goriško duhovnišnice se je zedinilo z verskim zalogo (Religionsfond) štajarskim. Iz tega zaloga so se vzdrževali goriški bogoslovci v Gradcu do l. 1790. Po smrti Jožefa II. l. 1790 so bila generalna semenišča (prav za prav duhovske kazarne) odpravljena in škofom je bilo na voljo dano, zopet škofijska semenišča napraviti, toda s tim pogojem, da morajo njih semeniški vzrejanci tam, kjer so javna bogoslovska učilišča, v tista hoditi, kjer jih pa ni, da naj si jih napravijo škofje na svoje stroške; profesorji pa, da morajo biti na kakem vseučilišču potrjeni; ali pa naj pošiljajo mlade duhovne v javni licej ter naj jim dajajo iz semeniščnih dohodkov stipendije. V Gorici ni hotela vlada bogosl. učilišča napraviti, češ, da je že v bližnji Ljubljani bogoslovišče. Škof pa tudi ni imel s čem (7) profesorjev in šol vzdrževati, torej ni bilo moč napraviti v Gorici semenišča, ampak so se pošiljali mladenči s stipendiji v Ljubljano ali Gradec; (tam so se še zdaj živeči stareji naši duhovni izšolali). Ti stipendiji so se podelovali iz ostanka nekdanjih semeniških dohodkov. Leta 1788 namreč je bila velika goriška nadškofijska raztrgana in dobile so vsaka svoj del škofije krška (koroška), sekovska (graška), lavatinska, ljubljanska, tri fare na Tiroljskem so se vdružile v škofijo briksensko. Škofje omenjenih 4 škofij so dosegli pri vladi, da se je tudi premoženje gor. semenišča po številu odpadlih duš porazdelilo. Vsled najvišega sklepa so jim je moralo izplačati 365,000 gld. kapitala in 6080 gld. obresti, tako da je ostala Gorici le blizo polovica starega premoženja.

(Dalje prih.)

za nekatere častilakomneže, ampak delovna skupščina. Delovanje zborovo pa je vsestransko, sega v vse razmere javnega življenja. Takemu delovanju pa ni vsak kos, še vsak veljak ne v vseh njega razpolih iznajden. Na to je treba ozir jemati o volitvah; iskati zmožnih in delavnih mož med narodnjaki, ne toliko z ozirom na stan, kolikor na občno sposobnost ali pa na izvedenost v kakih važnih razpolih opravilskih. In za mnoga opravila so tudi uradniki in sicer naj bolj pripravi. Saj že „N. Fr. Presse“ je enkrat rekla, da celo brez uradnikov ne more zbor biti; kajti v mnogih rečeh so oni edini voščaki. Uradnik, če ima glavo in srce na pravem mestu je lahko dovolj samostalen in se ve nevarnosti odvisnosti, ktera le v malo kteri zadevi nastane, umetno ogibati. Povrh tega ga varuje imunitatna postava.

Potem splošnem opisu zbornih potreb in poslanških lastnosti pregledamo prihodnji krat naše „štiri“ uradnike.

V listu 97. od 17. nov. nam je „Slov. Narod“ že odgovoril na 1. naš članek „Prouimo besedo itd.“ Že zopet bomo imeli marsikaj popravljati za njim. Za danes samo eno besedo: „Dom.“ ni bila čisto nič razžaljena po unem prvem sestavku „Narodovem“, ampak odgovarja mu le zato, da se resnica prav spozna. Zakaj ne bi bil čakal „Narod“ konca „Domovinskih“ člankov? — Drugi pot več!

Iz deželnege zborna

goriškega.

**Poznetek iz obravnave postave
zastran šolskega nadzora v seji XL.
2. okt. t. l.**

*Posl. A. Marušič razlaga, zakaj se je namenił,
končnega glasovanja se zdržati *).*

Jez sem ud šolskega odseka, kteremu je bila izročena ta postava v naprojanji pretres. Vdeležil sem se torej že pretresovanja in imel priliko, marsikaj opazovati, bodi si ozir principa, iz kterega postava izvira, bodi si ozir načrta samega.

Kar se tiče načrta te postave, ne vem, kaj bi rekel; ona ni ne meso, ne riba. O njej ne bom govoril. S principom pa, ki je tej postavi podlaga, ne morem se vjemati. Ta princip je, kakor je znano, princip emancipacije (oprosčenja) šole izpod cerkve, ali ločitev šole od cerkve. Ta princip pa je nasproten šoli samí na sebi (naturi, bistvu šole), nasproten zgodovinski pravici cerkve do šole, nasproten božji pravici cerkve do učitvo. Zgodovinska pravica cerkve do šole je tako znana, da bi bilo odveč, o tem govoriti. Božja pravica izvira cerkvi med drugim iz besedi Gospodovih: „Pojdite in učite vse narode!“ — Poroče se mi: To povelje velja samo o verski učbi, jez pa trdim, da se nanaša na občno učbo. Toda nočem se tukaj spuščati v obširnejša bogoslovna dokazovanja, ampak naj prestopim naravnost k razlaganju: kaj je šola po svoji naturi.

In res: kaj je prav za prav šola? Šola je družina, sestavljena iz mladih udov mnogih družin. V vsaki posamni družini pa so stariši sami prvi, pravi in naradni učitelji svojih otrok; oni imajo pravico in dolžnost odgojevati jih. Kaka druga oblast (autoritá) nastopi še le potem, ko stariši svojih otrok vzrejata ne morejo, nočejo ali ne znajo. In ta namestna oblast ima — če treba — starišem nasproti posilno pravico; kajti otroci imajo pravico tirjati, da jih kdo goji, za to, da morejo doseči cilj in konec, v kterega so ustvarjeni. Da se pa izve, ktera je tista oblast, ki ima v potrebi pravico in dolžnost, stariše namestovati, treba preudariti konec in namen, v kterega vzrejanec biva.

Konec človekov je dvojen: naradni ali časní in čeznaradni ali večni (Se ve, da se jaz držim pozitivnih načel). Gojitev, bodi, da stariši sami otroke podučujejo, ali kdo drugi, mora se raztezati čez oboje namenov.

Nastane pa zdaj vprašanje: Kdo je poklican, da stariše namestuje, če se primeri, da bi oni ne hoteli ali ne mogli otrok odgojevati?

*) Po rökopisu stenografskih sporočil, kajti napisanih je še le komaj polovica sej. Vr.

Naravno je, in toga menda nikdo ne taji, da gledé večnega cilja, kar se tiče verskega uka, je k temu poklicana cerkev, t. j., verska oblast; napeljevanje k dosegi časnih namenov pa državljanska oblast (občina, dežela ali sploh država), kajú človek je ud verske in državljanske družbe.

Ker je pa človek ona sama oseba in tedaj nerazdeljiv (za to mu demo „individuum“) in ker stadi cilja in konca njegova neločljiva in se ne smeta vleči narazen, timveč se morata vzajemno podpirati; — naj časní namen ni družega, nego podlaga večnemu, in pomoček, da po njem čeznaradnega dosežemo: — tako mora biti nerazdeljiva tudi odreja, ki obsega oboje ciljev in je voditeljica k dosegi obeh. — V uku in gojitvi mora biti edinstvo in celotnost, ona mora biti kakor *h kratu lita* (di un getto). Obe gojitvi oblasti morate tedaj skupno in zložno postopati, kakor oče in mati v družini. Država ne more reči: Ti, cerkev, imej si svoj katekizem, vse drugo pusti meni; kakor ni meni za te nič mar, tako ni treba, da bi se ti v moje zadeve vtikala. To bi bilo napačno načelo, ker tiči v njem deljivost gojitve, ktera je, kakor smo videli, sama po sebi nedeljiva.

Ako sta tedaj cerkev in država tisti oblasti, ki imate pravico, odgojevati mladino namesti starišev, in, ako se verski poduk ne dá ločiti od občnega uka: nima država pravice, izklepati cerkev iz občnega poduka, ampak mora pritrditi, da ima ona prav, da zahteva nadzor nad vsem podukom. — Iz tega se podaja, da mora imeti šolski uk pozitivno-verski značaj, da mora biti *konfessionalen*.

V tem zmislu kaže šola sama na sebi (po bistvu svojem), kot namestnica družine, da sme in mora imeti tudi Cerkev v njej nadzorno oblast nad vsem ukom (ne samo nad verskim), ker gre za mlade njene verno, ki jih so stariši s tem tihim pogojem obema učnim oblastima izročili, da se po njih (starišev) verjetno verskem namenu vzrejajo. S tem, da država cerkvi pravico nadzora na občno vzrejo odreja, žali tudi pravico starišev, ktere namestuje.

Ker jaz tedaj ne dopuščam principa, da se da šola od cerkve ločiti, principa, na kterega se opira načrt postave, ki ga nocoj obravnavamo; naj napovem, da se končnega glasovanja o celém načrtu postave zdržim; pridržujem si pa pravico, glasovati pri posamnih paragrafi, ko bi se primerilo, da bi kdo med nadrobno debato kaj nasvetoval, kar je mojim načelom nasproti. (Protiodgovor prih.)

Državni zbor.

Zbornica poslancev je brambovno postavu po vladinom načrtu potrdila in le nekaj malega v nebitvenih rečeh tó pa tam premenila. 800 tisuč vojakov za ob času vojske je tedaj za 10 let naprej dovoljenih! (ogerske dežele jih imajo dajati 329.632; naše pa 470.368). Državni zbor se je s tim za deset let odpovedal pravico, število novincev in sploh stan armade odločevati in samo v delegacijah, kedar pojde za dovoljenje stroškov za skupno armado, bode se dalo kaj ugovarjati. Debata v zbornici poslanški o tej krvavo važni zadevi je bila jako živahna in mikavna. Malokedaj se skor vsi ministri vse svoje žile tako napeli, kakor ta pot, pa jim je šlo tudi za kožo; kajti ko ne bili s svojim zmogli, morali bi bili odstopiti. Videli smo pa med to debato nenavadno, čudno prikazen v zbornici. Navadni prijatli in podporniki sedanjega ministerstva — levičniki — so se temu predlogu na vso moč vpirali, in navadna opozicija zbornična: Poljaki, Slovenci Tiroljci so pomagali vladi zmago določiti! Sicer so pa ministri s svojega stališča tako dobro in prepričavno dokazovali, da sila kola lomi, da so ogromno večino zbornikov na svojo stran potegnili. „Za Avstrijo, za njen obstoj gre!“ Take misli imajo silno moč in so važnejše nego kri in denar. Ne le, da ne smemo zameriti našim Slovencem, da so v tej reči na vladini strani stali, marveč še v zaslugo je to njim in vsej navadni zbornični opoziciji. Zdaj se vidi, komu je za Avstrijo mar, zdaj se vidi, ali dela lojalna opozicija na razpad državo, kakor se ji večkrat očita. Levičnikov, ki so se se do-

dovolitvi 800 tisuč vstavljali, je samo 29. Paragraf 13. pa, s katerim se je dovolila ta številka za deset let, je sprejet s 123 zoper 40 glasov. Bojevali so se tudi vporniki s prav dobrim orožjem, z krepkimi razlogi, ali tega niso hoteli priznati, da sila kola lomi, da nevarnosti, ki nas obdajajo in nam pretijo, so take, da podirajo vse druge pomislitve. *Euo* reč pa naj bi pomislili naši vladavci, da ogromna armada, kakoršno zdaj lahko spravimo na noge, bo še le potle resnično močna in imponantna, ako se bude nabirala izmed *sadovoljnih* narodov.

V ponedeljek 16. t. m. so začeli *delegaciji* v *Pešti* zborovati. Izvolili so si obe svojo odseke za raznovrstna opravila.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

Dvoje čez vse važnih dogodkov moramo nar pred zapisati v našo kroniko. Prvi je — nadpis današnjega oglada. „Avstrije“ v dosedanjem pomenu — ni več! Namesti nje imamo „avstrijsko-ogersko državo“; „Avstrija“ pomeni k večjemu še samo naše, neogerske dežele, ali tako imenovano Cislujtanijo. Cesarjev naslov pa se ima odsihmal glasiti: „Cesar avstrijski, kralj češki itd. in apostoljski kralj ogerski“; krajši naslov pa: „cesar avstrijski in apostoljski kralj ogerski“; ali pa: „Nj. veličanstvo, cesar in kralj“ ali: „Nj. cesarsko in kraljevo apostoljsko veličanstvo.“ — Namesti naslova za vse cesarjevo dežele se bo rabil tudi naslov: „avstrijsko-ogerska monarhija (to je, samodržava).“ Našega dosedanjega imena „cesarstvo“ ne bomo mogli prav za prav več rabiti. — To spremembo v naslovih je zaukazal prev. cesar s lastnoročnim pismom do drž. kanc. barona Beusta, in to, kor so Ogrji na tako spremembo silili. S to spremembo naslova je „dualizem“ vnovič potrjen in posvečen. — Edino skor, kar ni še na dvoje raztrgano je — *armada*, tako da vkljub temu in onemu človeku dobro dō, da je zbornica poslancev za čas vojske 800 tisuč mož dovolila, da bo vsaj odina armada staro Avstrijo in staro njeno mogočnost kazala in zastopala. In to je drugi dogodek, ki smo ga imeli v ta naš ogled zapisati. (Glej: „Državni zbor.“)

Vladin dunajski časnik je pričel 17. t. m. kraljevi reskript poslan zboru trojedine kraljevine (hrovaškemu), s katerim mu naznanja, da je državno-pravni porazumek med hrovaškim in ogerskim zborom tudi on *potrdil*. Samo zastran Reke, čigava da bo, naj bi se Hrovati in Ogrji še porazumeli. V ta namen veleva Nj. vel., naj bi hrv. in og. zbor in mesto Reka poslali, zopet regnikolarne pooblaščenca (deputate), ki naj bi to zadevo dokončno uravnali. Dan kralj. reskripta je 8. novembra t. l.

Kmetijski zbor na Dunaji je nasvetoval med drugim to-le: Ministertvo za kmetijske zadeve naj bi poskrbelo, da se bo v ljudskih šolah kmetijstvo učilo; v srednjih pa naj bi bil poduk v naravoslovji in naravopisji bolj praktičen ter naj bi se oziral na potrebe vsakdanjega življenja. — Kmetijske šole po deželah naj bodo kakor potrebe dotičnega kraja zahtevajo — niže in više; na vseučiliščih naj se napravijo stolice za kmetijstvo in gojzdarstvo; na tehničnih učiliščih pa naj se ustanovijo kmetijsko-gojzdarstvene učilnice. Samostalnih kmet. — gojzd. akademij pa da ni treba. Nadalje se je nasvetovalo, da bi se ustanovili stipendiji (po 300 gld.) za obiskovavce viših km. g. učilišč. — Nasveti zastrani razdeljenja kmetijskih šol na više in niže ni sprejet, tako tudi ne predlog zastran ustanovljenja km. g. učilnic na tehničnih učiliščih. — Kmetijski komisarji in nadzorniki naj se vpeljejo v tistih deželah, kjer so posebne deželne razmere take, da bi bili koristni in kjer jih deželna vlada želi.

Tudi zastran živinskih zdravnikov se je govorilo. Vojaški značaj naj bi živinsko-zdravniške naprave slekle; naj bi se vpeljalo več tacih naprav po deželah; pridjale naj bi se vseučiliščam živinske bolnišnice itd.

Domači novičar.

(*Čitalnica v Gorici*) je imela v ponedeljek 16. t. m. VII. občni letni zbor, kterega se je lepo število udov vdeležilo; politiški komisar je bil okrajni glav. kom. gospod Mali. Po kratkem ogovoru g. predsednika dr. Tonkli — a se je začela obravnava. Itazen navadnih opravil (letnega sporočila tajnikovega, računa in nove volitve odbora) so se popravili po odborovem nasvetu nekteri §§. pravil in je zbor privolil v to, da se najmo novo stanovanje, ako se odda sedanje, (zastran kterega je čitalnica še do junija prih. leta zavezana). Popravki v pravilih so ti-le: Tisti udje, kteri se vdeležujejo plesov, bodo plačavali po 16 gld., tisti, kteri hodijo samo čitat in se vdeležujejo samih veselie brez plesa, bodo plačovali po 12 gld. na leto. Vsak novovstopnik se zaveže za eno leto. — Kdor hoče odstopiti, mora naznaniti odstop tri mesce pred začetkom občnega društvenega leta (ktero teče od 1. jan. do konca decembra), torej nar pozneje mesca septembra. — Novo stanovanje s prostorno dvorano, ki se društvu ponuja, je v grof Strassoldo-velem poslopji na trgu sv. Antona, (kjer je nekđaj pregnana kraljeva rodovina francoska stanovala). — Novi odbor je sestavljen tako-le: Gg. Ant. Klodič (gimn. profesor) predsednik, Andr. Jeglič (dež. računarije vodja) denarničar; odborniki: gg. Mat. Lazar (gimn. prof.), Franc Hafner (gimn. prof.), Andr. Marušič (vrednik „Dom.“), Ernest Klavžar (dež. uradnik), dr. Tonkli, Ant. Hribar (norm. uč.), in naš veterar A. V. Toman. — Namestnika: E. Dolence (priv. uradnik) in Val. Klavžar (telegrafist.)

(*Prvi sneg v Gorici*) je padel po noči od sabote do nedelje 15. t. m. To je bila za nas redka prikazen: Po drovesih še listje (tū pa tam prav zeleno) in že belo odeto! Po bližnjih gorah pa ni bilo zametlo tisto noč. Se vo, da je v malo urah sneg zginil.

Umril je prev. opat Admonški, *Karlman Hieber*, ki je bil tudi pravi konsistorialni svetovavec goriški.

(*Rekrutba*) za l. 1868 se je začela na Goriškem 16. t. m. v Trziču. V slov. okrajih bo: 20. t. m. v Gradlšču, 21. v Karminu, 23. in 24. za okolico Goriško, 25. v mestu; 27. v Kanalu, 30. v Bovecu; 2 in 3. dec. v Tominu, 5. v Cerknem, 9. v Ajdovščini, 11. v Komnu, 14. v Sežani.

(*Willardt-ov anatomijski muzej*) smo imeli to dni v Gorici, t. j., umetne podobe iz vsega telesnega življenja človekovega od prvega spočetka do smrti in popolnega razpada. V 1000 podobah je vse razkazano, tudi mnoge bolezni in operacije. Človek ne ve, ali bi se bolj čudil zares Božji umetnosti oloveškega organizma, ali umetnosti, s katero so narejene podobe, kterim ni para v nobenem drugem enakem muzeji. Želeti bi bilo samo to, da bi nekteri razdelki ne bili vsem odprti.

(*Predolska železnica*). Uni teden, 13. t. m., je šla iz Trsta skoz Dol, Gorico in Sočko dolino tehnično-vojaška komisija ter vnovič pregledavala železnično črto. Udje komisije so ces. svetovavec Riener, en major generalnega štaba in trije inženirji. E pur si muove!

(*Za slovenščino na gor. gimnaziji*) je — poskrbljeno. Prišel je en nemški supplet, odvzel gg. Klodiču in Hafnerju nemščino in latinščino in tako je bilo mogoče, izročiti njima slovenščino, unemu v razr. od IV. do VIII. temu od I. — III.

V nedeljo 15. t. m. je bil v mašnika posvečen č. g. Anton Donda, goriške nadškof bogosl. IV. leta.

Slovenska društva.

Društvo za branbo narodnih pravic.

(Konec.)

(Po „Novicah“)

Po dovršeni tej razpravi je govoril g. dr. Etbin Costa o vpeljavi slovenskega jezika v šole in urade. Govornik je omenil pred vsem to, da ta stvar se je že rešila v deželnem zboru, in da le deželni zbor je edi

no ustavno mesto, v katerem se rešujejo take deželne zadeve. Ali ker je ljubljanski „konstitutioneller Verein“ to stvar vzel v svoje razprave in je v teh razpravah prišel do tega, da pošlje ministerstvu peticijo, naj ne priporoča v deželnem zboru kranjskem sklenjeno postaviti Njih Veličanstvu v potrjenje, treba je, da društvo naše, ki je „društvo za branbo narodnih pravic“, stopi na noge in se obrne do c. k. ministerstva s peticijo, v kateri dokaže, da je ustava in zlasti §. 19. te ustave prazna fraza, ako se narodu slovenskemu ne bi dalo, kar mu gre. Govornik je potem na hitico hujšo kritiko djal, kar je „Tagblatt“ pridigoval o tej zadevi, in zlasti o tem, da je iznajdel, da pred §. 19. je §. 18. Veliko smeha je izbudila ta razprava. — Predlog: naj odbor izvrši peticijo do c. k. ministerstva, je bil potem soglasno sprejet; ravno tako tudi predlog g. Fr. Ravnikarja: naj zbor sklenu zahvalnico sl. deželnemu zboru za krepko branbo narodnih pravic in to zahvalnico izroči deželnemu odboru. Tudi predlog zaradi priprav gledé na prihodnje volitve mestnega zbora je bil soglasno sprejet z dostavkom g. Ravnikarjevim, naj odbor v tej zadevi poroča občenemu zboru, ki naj se skliče vrnj v 14 dneh. Konečno so bile volitve novega odbora po §. 6. društvenih pravil. Izvoljeni so bili gospodje: dr. Ahačić, dr. Jan. Bleiweis, dr. Eth. Costa, Jan. Horak, Peter Kozler, J. Murnik, M. Pakič, dr. Papež, dr. Poklukar, Fr. Ks. Sovan.

Včeraj so se zbrali novi odbor in je izmed sebe izvolil: za predsednika dr. Jan. Bleiweisa, za podpredsednika dr. E. H. Costa in dr. J. Ahačića, za tajnika J. Murnika in dr. Papeža, za blagajnika Fr. Ks. Sovana.

V ponedeljek, 9. t. m., je imelo društvo svoj drugi občni zbor. Priča mu je bil kot ces. komisar gosp. Gutman, zdaj mestne gospodke voditelj. Prvomestnik društva gosp. dr. Janez Bleiweis je začel zbor, kteremu je prvokrat predsedoval, s kratkim nagovorom, v kterem je rékel, da rad priznava čast, ki mu je došla s tem, da je na čelo postavljen važnemu društvu, pa da po tem mestu ni nikakor hrepenel, ker ne prezira težav, ki se z njim strinjajo. Nemogoče bode zadostiti vsem, ki bodo kritikovali društvo: enim bode vse preveč, drugim vse premalo. Društvo naj hodi vsedgar tisto edino pravo pot, ki jo mu naznanja blagor domovine, ne gledé na desno niti na levo. Domovina naša potrebuje dandanes krepke brambe, a zrele politike. Slova pa mora biti zastava, pod katero naj se zbirajo vsi pravi branbovci narodnih pravic, kterim je nesloga pogin. — Po govoru predsednikovem je poročal tajnik g. Murnik o opravilih, ki jih je dovršil odbor po sprejeti nalogi zborovi, med kterimi so važnejši bili ti, da je skrbel, da se brž ko mogoče spiše knjižica o zedinjenji Slovencev na blizo 5 pólah (3 póló zgodovinskega obsega, 2 pa družega), — da je izročil pismo c. k. deželni zaradi narodne ravnopravnosti v šolah, — da je naredil zahvalnico narodni večini deželnega zbora kranjskega za krepko branbo narodnih pravic, — da je prevdarjal postopanje zaradi prihodnjih mestnih volitev in da bode ob pravem času o tem poročal. Dodal je naposled, da je po poslednjem občenem zboru pristopilo novih udov 101.

Potem je prišla na vrsto debata o 1. predlogu odborovem, da se društvu pridene ime „Slovenija.“ Gosp. dr. Poklukar je v imenu odborovem zagovarjal ta predlog, rekši, da ta pristavek, gledé na bistvo društveno, je sicer le bolj formalnost, ali potreben je, ker ime „društvo za branbo narodnih pravic“ je tako silo dolgo, da ni ročno za navadno rabo. Ko gosp. dr. Jan. Bučar nasvetuje, naj bode društvu iz zgodovinskega ozira raje ime „Ilirija“ in ga gosp. Horak v tem podpira, — gosp. L. Ravnikar, v soglasji z gosp. Nolijem in g. Žagarjem, pa nasvetuje, naj se sklep o tej zadevi odloži za prihodnji obilniši zbor, — in gospoda dr. K. Bleiweis in Fr. Ravnikar zagovarjata predlog odborov: je glasovanje po obili večini odločilo, naj se društvu pridene ime „Slovenija.“ (Dobro, dobro) — Drugi predlog: naj se nabira doneskov za Vodnikov spominček nadaljuje, vvaža g. Murnik s tem, do pové iz „Novic“ začetek nabiranja po pozivu dr. Tomanovem

1857. leta in da je pozneje prenehalo to napiranje, po kterem je zdaj v hranilnici spravljeno 1840 gold. Po živahni debati, ktere so se udeležili gospodje Grasselli, Fr. Ravnikar, Noli, dr. Bučar, Žagar, je bil odborov predlog sprejet s pristavkom Grassellijevim: naj odbor oskrbi po javnem razpisu načrt spominka in pozveda stroške njegove, da se potem vé, kdaj bo denarja dosti, — dalje s pristavkom Fr. Ravnikarjevim: naj se odbor ob svojem času obrne tudi s prošnjo do mestnega zbora in deželnega zbora, in s pristavkom Nolijevim: naj se nabira razloza do vseh krogov ljubljanskih. Konečno so bili sprejeti 3 nasveti: namreč 1) nasvet g. L. Ravnikarja: naj odbor prevdari in poroča prihodnjemu občenemu zboru, kako bi se dal v Ljubljani slovenski dnevnik ali saj 3krat v tednu izhajóč časnik na svetlo spraviti; 2) nasvet Nolijev: naj se pogumnim braniteljem narodnih pravic okolice tržaške naznani priznanje in sočutje društva našega, in 3) nasvet Horakov: naj društvo še eno stopinjo več stori in po slovenskih državnih poslancih na Dunaji peticionira pomoči za ljudske učitelje, v okolici tržaški iz službo djano.

Ob 9. uri je bil konec zbora, ki je prav v parlamentarnem redu razpravljaval vse predloge.

Umrli v Gorici

od 29. okt. do 17. nov. t. l.

29. Ferdinand Fabri, 20 l., c. k. oficirja sin, za kron. vnet črev; Augustina Tabaj, 17 d., kmečki otrok, za božjastjo; Katarina Sunčić, 82 l., posostanka vdova, poveljena, 1.11. Filip Plamničok, 4 l. 2 m., čevljarja otrok, za vodenico; 4. Alojz Rossi, 48 l., klučar, za plučno vnetje; Marijana Pregel, 60 l., kmetica, za mrtuldom; Ana Živec, 9. m., mizarja otrok, za božjastjo; 7. Anton Paulin, 33 l., pekar, za mrtuldom; Justina Volpis, 1 l. 4 m., krojača hči, za bol. v grlu; 8. Lucija Trovisan, 27 l., kmetica, za plučnico; 10. Marija Čvin, 25 l., klebučarja žena, za porodom; 11. Jan Palek, 2 l., kmečki otrok, za bol. v grlu; Andrej Gorjan, 9 d., kmečki otrok, za božjastjo; Andrej Namor, 73 l., ubožničar za starostjo; Kolavdic Ana, 65 l., kmetica, za prsno vodenico; Franc Konjdec, 30 l., čevljar, za sušico; 13. Sidonia Prezel, 4 l., pomorstv. uradn. otrok, za ved. v glavi; Ana Čuk, 65 l., delavica za hito pri srcu; Karol Visintin, 24 l., kmečki sin, za plučnico; 14. Franc Deluca, 20 l., oskrbniki sin, za plučnico; 15. Marija Romagniol, 68 l., tkalca žena, za mrtuldom; Vincenc Devotak, 7 d., kmečki otrok, za božjastjo; 16. Jožef Nemec, 46 l., kmet, za vnet. pluč; 17. Teresija Dinarič, 42 l., magistratn. komisarja soproga, za vodenico.

Borsni kurs 18. t. m. Metall. 58:20; narodno posojilo 63:60; London 116:80; adžjo srebra 115:50 cekini 5:51 1/2.

Loterijske številke. V Gradcu 18. t. m. 49, 42, 51, 30, 15.

Oglasnik.

Rastlinski obliž (flašter);

iznašel ga **F. Token.**

dober za rane, ulesa (ture) in ozeblina.

Ta flašter ima med vsemi enakimi nar. večji zdravilno moč in je vreden, da se šteje za prvega med domačimi zdravili; nobena hiša bi ne smela biti brez njega. — Poskušnje, ki so se delale s tim obližem po bolnišnicah, so pokazale, da se dajo z njim v kratkem času za dobro in brez škodljivih nasledkov ozdraviti ne le vsakoršne rane, temuč tudi občasna ulesa (kronični tati), če jih kdo že tudi 10 do 15 let ima. — Ravno tako se je izkazala posebna moč tega obliža tudi pri nar. hujših ozeblinah. Turi, kakoršni koli, smolika (žlezni otók) in tako imenovani črv ne potrebujejo, če se ta flašter rabi, kot malo dni, da dozore in da človek ozdravi. — Glavna zaloga za naše kraje je v gosp. Ludovik Kurnerjevi lekarnici (apoteki) v Gorici na Travniku. — En večji kos valja 50 soldov, en manjši 25 soldov. — V Cervinjanu se dobiva pri g. Lovisoni-u.